

achtigen stoelgang te bezorgen. Gelukt het aldus niet, dan bovendien suppositoria van codeïne of dionine met belladonna; eventueel morphine. Nimmer lavementen. Als ultimum refugium colostomie.

MOUTON.

BEROEPSBELANGEN.

WAARHEEN MEN KOMT OP HET VOETSPoor VAN LEEUWARDEN. — Te Perth in West-Australië is een arts voor het gerecht gedaagd door den vader van een jongen, die op last van den arts wegens typhouse koorts was opgenomen in een ziekenhuis, „en daar anders was behandeld dan door den beklaagde”. Het kind is overleden. Verschillende geneeskundigen uit het ziekenhuis waren als getuigen gedagvaard door den advocaat van den klager om te vertellen, wat zij uit den mond van andere collega's over het geval hadden gehoord. De rechter was verbaasd, dat men op deze wijze geneeskundigen als getuigen had durven oproepen, en zeide dat er geen spoor van bewijs voor nalatige of onbekwame behandeling bestond (*Lancet*).

ZIEKENFONDSEN IN N. SOUTH WALES. — De Friendly Societies in N. South Wales tellen 101.463 leden, bezitten 11.5 millioen gulden, hebben in één jaar f 912.000 overlegd en 1 millioen aan geneeskundige hulp, geneesmiddelen enz. besteed. In Victoria en Nieuw Zeeland is de stoffelijke toestand nog gunstiger. Maar de geneeskundigen worden onhandelbaar doordat de Brit. med. Association een lijst van vereischten voor de ziekenfondsen heeft vastgesteld. De afdeling der Association heeft twee vergaderingen gehouden met vertegenwoordigers der ziekenfondsen. De geneeskundigen wenschten een inkomengrens van f 2400.—, de ziekenfondsvertegenwoordigers wilden daarvan niets weten, doch spraken ten slotte af, aan hun vereenigen in overweging te zullen geven: een inkomengrens van f 2400.— voor hen, die lid willen worden; stijgt na hun toetreden hun inkomen boven f 3600.—, dan zouden zij worden geschrapt, doch met de thans reeds toegetreden leden kan dit niet geschieden. Bij de mededeeling van deze bijzonderheden op de algemeene vergadering der Friendly Societies gaf de secretaris den raad, zich niet door de geneeskundigen te laten overrompelen. Ook zou te Sydney een nieuwe vereeniging, Australian medical Association worden gevormd, die tegen de British medical Association oppositie zou voeren (*Lancet*).

PINKHOF.

INGEZONDEN.

HET LEEUWARDER ARREST.

Mijnheer de Redacteur!

Zoo aangenaam en prikkelend het is in een ridderlijken strijd den degen te kruisen, zoo drukkend en verlamdend is het, wanneer men in dien strijd met slijk wordt geworpen. De „giftige middelen”, „het onderdrukken van andere overwegingen”, „zooals naar de eischen der strenge zedelijkheid geens-

zins kan worden gebillijkt" enz., deze uitdrukkingen zijn thans door den redacteur van het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* als „onbevangenheid” gewaardeerd in het weergeven van den indruk, dien onze arbeid in het proces heeft gemaakt. Ja, de redacteur plaatst nog terloops geestiglijk als een soort tegenstelling „rechtskundige conclusies” tegenover „de waarheid”. Men zal het wellicht een ouderwetsche phrase vinden van een dier middel-eeuws voelende en denkende juristen, een idee, verweerd en vermolmd door de frissche atmosfeer der modern denkende menschen, wanneer men zegt nog iets te voelen voor begrippen als „eer” en „waardigheid”. Maar ik voor mij kan er niet omheen te verklaren, dat ik persoonlijk èn door het eerste stuk van den heer PINKHOF èn door de bevestiging van prof. BURGER sterk getroffen ben en mij niet onmiddellijk met olympische kalmte daaroverheen heb kunnen zetten. Hoe, zijn niet het verwijt van met „giftige middelen” den rechtsstrijd te voeren, de insinuatie van het met de eischen der strenge zedelijkheid zoo nauw niet te nemen, van niet het recht te zoeken, maar enkel het belang van zijn cliënt, niet de vltjendste beschuldigingen, die men aan het adres van een advocaat kan richten? Twijfel aan de goede trouw, twijfel aan de eerlijke bedoelingen, twijfel aan de zuivere middelen, waarlijk krenkender beleedigen acht ik voor mij niet denkbaar. Het is mogelijk, dat men op lateren leeftijd sceptischer wordt; maar dit weet ik, dat in de nog niet lange jaren, dat ik in de rechtspractijk ben werkzaam geweest, ik nog niets heb laten vallen van het ideaal, dat ik bij de keuze van dit beroep mij daarvan stelde, en dat mijn liefde voor het recht bij de practische beoefening, zoowel als de verdere studie daarvan er zeker niet minder op is geworden. Daarom oordeel ik de rechtstreeksche en zijdelingsche beschuldigingen van niet te hebben voldaan aan de eischen van recht en strenge moraliteit buitengewoon ernstig. En daarom ook kan ik niet met de voorwaardelijke amende honorable van den heer PINKHOF genoegen nemen. Zeker, daarin ligt (waarschijnlijk tegen zijn bedoeling) een zeker démenti aan zijn vroegere beweringen. Daarin werden Hof èn advocaten berispt op grond van hun averechtsche en „giftige” conclusies uit het rapport. Thans wordt verklaard, dat de *deskundigen* verkeerde conclusies hadden opgesteld, wat gansch iets anders is. Maar dat is niet de zaak: men werpt ons infame beschuldigingen naar het hoofd op grond van de wijze, waarop wij met de ten processe vaststaande gegevens hebben gewerkt. En nu zal men voor de insinuaties *wegens dat reeds gevoerd proces amende honorable hebben te doen gaaf en onvoorwaardelijk*. Thans eisch ik dit als *mijn* recht, dat ik zoonoodig zal trachten te handhaven; nu niet meer als gentleman tegenover gentleman, maar als staatsburger tegenover staatsburger. Ook volgens burgerlijk- en strafwetboek is de persoonlijke eer een rechtsgoed. Een *ius impune injuriandi* is den medici althans met hun artsdiploma niet gegeven. Ik sommeer dus thans den heer PINKHOF uitdrukkelijk de gesignaleerde woorden, welker beteekenis hij nu wel rijpelijk heeft kunnen overdenken, openlijk en onvoorwaardelijk terug te nemen.

Ten slotte nog een enkel woord over het naschrift van prof. BURGER. „Een niet-jurist zal nergens in het stuk van dr. PINKHOF ook maar de aanduiding vinden, dat hij de medici boven de wet zou willen stellen, enz.”. Ik kan den heer BURGER mededeelen (ik hoop dat hij den jurist-steller van rechtskundige

conclusies zal willen gelooven!), dat een leek, niet-jurist en niet-medicus, die het stuk van dr. PINKHOF had gelezen, mij zeide: „Wat ik het schandelijkste vind in dit stuk, dat is het einde. Dat een medicus ongestraft alles mag doen, is toch eenvoudig schandelijk”. En een medicus, die het overigens met het arrest oneens was, zeide mij: „Het is te gek, dat men, wat vroeger in gekheid na het verkrijgen van het artsdiploma werd gezegd: dat men nl. nu het *ius impune necandi* had, in ernst voor den medicus wordt opgevorderd”. Inderdaad, uit dr. PINKHOF's artikel is iets anders niet te lezen. Hij noemt het enkele feit van de schade-actie tegen den medicus een „ziekteverschijnsel in de maatschappij”. En indien hij daarmee iets anders dan het bovenstaande had bedoeld, dan ware zijn middel tegen deze ziekte ook geheel onbegrijpelijk geweest. Dan had hij daartegen niet een contractueele verplichting van den patient om de werking van art. 1401 uit te sluiten moeten aanwenden, maar, de schade-actie tegen den medicus op grond van art. 1401 geheel intact latende, een andere samenstelling van de daarin rechtsprekende organen moeten aanbevelen. De leeken- en speciaal de medicirechtbanken worden door de rechtsbeschouwingen van dr. PINKHOF en prof. BURGER overigens wel zeer aanlokkelijk gemaakt. In objectiviteit evenare zij de Amerikaansche en Fransche jury's.

Over de beschouwingen omtrent de manipulaties met calomel heb ik geen deskundig oordeel. Prof. BURGER geeft een andere meening dan de drie beëdigde deskundigen. Ik weet echter wél (dit tevens naar aanleiding der opmerking van prof. BURGER, dat het blijkbaar niet altijd gemakkelijk is zich door deskundigen te laten voorlichten), dat één der deskundigen mij zeide: „Meneer, ik hoop dat je het wint, want ik ben overtuigd, dat je cliënt gelijk heeft”.

Over een ander punt heb ik echter wel een gevestigde meening. En dat is dit: hij, die weet dat in een apotheek een onbevoegde staat, die laat niet alleen de moeilijk toe te bereiden middelen niet daaruit halen, maar evenmin dezulke, die gevaarlijk zijn of waarmede licht vergissingen kunnen voorkomen. Handelt men anders, dan is men onnadenkend en onvoorzichtig. Vooral laat men dit niet halen op het opschrift „chloret. hydragyros”, waar een verschil van 2 letters zulk een enorm onderscheid teweegbrengt. Het frappeerde mij onmiddellijk bij eerste lezing der stukken, hoe licht hier vergissingen kunnen plaats hebben, en vooral door een niet speciaal voor apotheker opgeleid man, een drogist of oud-kruidenier. Als half Appingedam bij een dergelijken man gevaarlijke of zeer licht te verwisselen geneesmiddelen koopt, dan handelt half Appingedam onvoorzichtig, en moet daarvan de gevolgen dragen. De „zeer geslaagde beeldspraak” van dr. PINKHOF is ook aarom minder juist, omdat de machinist geen keuze heeft van wisselwachter, de medicus wel van receptenbereider. Daarmee vervalt ook de op zich zelf onbegrijpelijke analogie van prof. BURGER met het knoeien aan de helft van alle wissels. Al het bovenstaande is trouwens te lezen in het Leeuwarder arrest „nur mit ein Bischen andren Worten”. De stijl van onze rechterlijke uitspraken is zeker zwaar en ingewikkeld, en wanneer men daaraan niet gewend is, moeilijk te volgen. Maar dat spore aan tot voorzichtigheid en deskundige voorlichting; het geeft geen recht tot eigenmachtige, onoordeelkundige interpretatie.

Ik meen hiermede dit weinig verheffend debat dezerzijds te mogen besluiten. De eigengerechtigde, ten opzichte van ons juristen hautaine en krenkende wijze van schrijven van deze medici, de weinig scherpe omlijning hunner denkbeelden is voor den goeden inhoud eener polemieek niet bevorderlijk, en lokken tot het voortzetten daarvan niet uit.

Inmiddels verblijfve,

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

Groningen, 26 Augustus 1907.

R. KRANENBURG.

Mr. KRANENBURG heeft de gevestigde meening, dat zich aan onvoorzichtigheid eventueel „faute in algemeenen zin” schuldig maakt ieder, die „moeilijk te bereiden middelen” en voorts middelen, „die gevaarlijk zijn of waarmede licht vergissingen kunnen voorkomen”, laat halen uit een apotheek, waarin „een onbevoegde staat”. In dr. PINKHOF’s artikel had hij kunnen lezen, dat alle geneeskundigen gebruik maken van geneesmiddelen „die in de meeste gevallen door onbevoegden (d. w. z. niet-apothekers) onder verantwoordelijkheid van bevoegde apothekers zijn gereedgemaakt”. Dr. PINKHOF voegde daarbij: „Wij vertrouwen dan, en mogen dat ook vertrouwen, dat de inhoud der fleschjes beantwoordt aan het opschrift”. In dit vertrouwen leven inderdaad de Nederlandsche artsen. Het is reeds voldoende uiteengezet, dat de geneeskundige praktijk *onmogelijk* zou worden, indien dit vertrouwen in het algemeen ongerechtvaardigd zou blijken. De vergissing van den Appingedamschen apotheekhulp in een geheel op zichzelfstaand feit, dat zeer ten onrechte is voorgesteld als natuurlijk gevolg van ’s mans wettelijke onbevoegdheid. Indien niet bekend was, dat deze persoon zich vroeger reeds aan meer vergissingen had schuldig gemaakt, is het werkelijk een grove onbillijkheid, op grond van die wettelijke onbevoegdheid aan dr. VAN DER MEULEN omzichtigheidseischen te stellen, waaraan geen enkel geneesheer voldoet.

Ongetwijfeld zal ieder arts, die het treurige lot van het Appingedamsche meisje heeft vernomen, in het vervolg bijzondere omzichtigheid ten opzichte van calomel aan den dag leggen en met name den goeden raad volgen om in stede van „chloret. hydrargyros.” steeds „calomel” voor te schrijven. Maar deze thans door de ervaring geleerde voorzichtigheid a posteriori te eischen van een arts, die alle gebruikelijke zekerheidsmaatregelen heeft genomen, dit is in mijn oog een grievend onrecht.

Mr. KRANENBURG verwijt mij in hoofdzaak, op twee punten de beschouwingen van dr. PINKHOF te hebben gesteund: 1°. ten opzichte van „het ziekteverschijnsel in de maatschappij”; 2°. ten opzichte van de krenking van zijn persoonlijke waardigheid en eer.

Wat het eerste punt betreft meen ik, dat er slechts welwillendheid toe behoort, om te begrijpen, dat PINKHOF niets anders *kan* bedoeld hebben dan de chantage, waarvan, vooral in Oostenrijk, geheel onschuldige artsen zoo dikwijls het slachtoffer zijn. Men leze slechts in zijn toelichting de beraadslaging op de ziekenzalen en de stille hoop, dat er bij de operaties iets moge gebeuren, waardoor zulk een chantage op touw kan worden gezet! Mr. KRANENBURG’s medische vriend kan ten opzichte van PINKHOF gerust zijn.

Inderdaad is deze niet zoo „gek”, voor de artsen een bijzondere straffeloosheid te verlangen.

Wat het tweede punt betreft, zij het mij vergund, ook mijnerzijds een onzichtbaar getuige in het geding te brengen. Aan een jurist, op wiens oordeel ik hoogen prijs stel, heb ik zoowel het artikel van dr. PINKHOF als den eersten brief van mr. KRANENBURG voorgelegd. Hij zeide mij zich te verwonderen over de boosheid van mr. KRANENBURG. Immers dr. PINKHOF had natuurlijk niets persoonlijks bedoeld, in welk geval zijn verwijt hoogst onbillijk zou zijn geweest, maar wel een opmerking tegen de advocaterij of juistert de juristerij, in het algemeen. In deze opvatting had hij veel lof voor de kritiek van den doctor, met name waar deze het had over de wijze, waarop een deskundigen-rapport wordt behandeld. Ook ik voor mij beken gaarne, geen oogenblik te hebben getwijfeld aan de persoonlijke eerbiedwaardigheid der advocaten, wier juridische arbeid tegen dr. VAN DER MEULEN was gericht, al blijf ik de onbevangenheid waardeeren, waarmede dr. PINKHOF zijn indruk over dien arbeid heeft weergegeven.

H. BURGER.

Ik had gehoopt, van mr. KRANENBURG een rechtstreeksch antwoord, toestemmend of afwijzend, op mijn wensch te ontvangen. Mijn voornemen was, daarna te zeggen, wat hier nu volgt. Het spijt mij, dat mr. KRANENBURG is afgedaald tot een bedreiging, want daardoor verliest mijn toelichting de waarde, die zij voor hem zou hebben gehad, als haar niet schijnbaar de spontaneiteit ware ontnomen. Welnu, geen van beide advocaten kennende, kon ik mijn kritiek slechts hebben gericht tegen de *methode* van onderzoek en gevolgtrekking, die bij het „juridische werk” heerscht; mijn gevolgtrekking, dat die onjuist is, berust op de *inductieve* methode van onderzoek: ik had de averechtsche uitwerking *ervaren* in het arrest. De onjuiste methoden in ons eigen vak kennen wij slechts a posteriori, uit de geschiedenis. Onder de personen, die slechte methoden volgden en tot onjuiste uitkomsten kwamen, kennen wij hoogst eerbiedwaardige. Geen onzer wil hun nagedachtenis beleedigen, als wij het hoofd schudden over hun wijze van redeneeren.

Een afzonderlijke toelichting vereischt het woord *giftig*: daar het door mij was bedoeld als betrekking hebbende op de schadelijke *uitwerking* der „eigenmachtige, onoordeelkundige in interpretatie”, om mr. KRANENBURG's woorden te gebruiken, had ik beter gedaan met van *vergiftig* te spreken. Nu kon het ook worden opgevat als doelende op een *onzuiveren oorsprong*; daardoor heeft het woord onnoodig en *onopzettelijk* gekwetst.

Het spreekt vanzelf, dat al het bovenstaande ook mr. KRANENBURG's confrère geldt.

Aan hem persoonlijk nog dit. Zijn warm gestelde verklaring omtrent zijn beginselen heb ik met waardeering gelezen. Zijn verontwaardiging, waar hij meende, persoonlijk aangetast te zijn, wordt daardoor nog begrijpelijker. En ook begrijp ik, dat hij daardoor niet met onbevangenheid heeft gelezen, en mij denkbeelden heeft toegedicht, die ik op mijn beurt beleedigend zou mogen achten. Ik verlang evenwel van hem geen betuiging van zijn beter inzicht, als hij dit mocht hebben verkregen, overtuigd als ik ben, dat dit betere inzicht niet zal uitblijven.

PINKHOF.